

Bulla Noémi¹

A VILNIUSI EGYETEM

Abstract

This paper evaluates the presence of Hungarian language and culture in Vilnius, Lithuania. It focuses on the work of the Hungarian language teaching at the Faculty of Philology of the University of Vilnius. The author analyses the historical, cultural and academic relations between Lithuania and Hungary. It presents the István Báthory Cultural Association of Hungarians in Lithuania. The piece summarises the historical background of Hungarian teaching and present situation. It draws some perspectives in the field of teaching Hungarian in Vilnius. Finally, it lists the most important scientific and cultural events organized by the cultural association, also details initiatives that the lecturer has taken during this time-lapse.

Keywords: *teaching of Hungarian Language in Vilnius University, Hungarian as a Foreign Language, historical relations between Hungary and Lithuania, Vilnius, Lithuania, István Báthory Cultural Association of Hungarians in Lithuania*

Kulcsszavak: *magyar nyelvoktatás a Vilnusi Egyetemen, magyar mint idegen nyelv, magyar-litván történelmi kapcsolatok, Vilnius, Litvánia, Litvániai Magyarok Báthory István Kulturális Szövetsége*

1. Bevezetés

Litvánia a legnagyobb és legnépesebb balti állam, nagysága hazánk területének kétharmada, ám összesen 2,8 millió litván él az országon belül. Az Európai Unió tagországa, itt már bevezették az eurót.

A másik két balti állam Lettország és Észtország. A litvánok a közvetlen szomszédakkal, a lettekkel állnak nyelvrokonságban. Az itteniek körében közzismert tény, hogy az észt és a finn rokonnyelvek, azt azonban kevesen tudják, hogy a magyar nyelv is ahhoz a nyelvcsaládhoz tartozik. A litván nyelv a szanszkrittal egyidős, tehát az egyik legrégibbi indoeurópai nyelv, amely a lett mellett csak egy kihalt nyelvvel, az óporossal

¹ Bulla Noémi a Vilnusi Egyetem magyar lektora; bulla.noemi36@gmail.com

áll rokonságban. A litván és a lett körülbelül annyira hasonlít egymáshoz, mint a finn és az észt. Mivel sokan kérdezik, meg kell említenem, hogy a litván az ország hivatalos nyelve, az idősebb generáció még beszél oroszul, a fiatalabbak körében viszont az angol az általánosan használt második nyelv.

Fővárosa, a ma 580 ezer lakossal rendelkező Vilnius helyén már a kőkorszakban is emberi település volt. Az 1323-ból származó legenda szerint Gediminas – későbbi litván nagyfejedelem – álmának hatására felépülő városban jelenleg hét felsőoktatási intézmény működik, amelyek egyike a fogadóegyetemem, a Vilniusi Egyetem. A Vilniusi Egyetem 12 karán közel 20 000 hallgató tanul.

Magyarország és Litvánia között sohasem volt közös államhatár, de azt mondhatjuk, hogy a litvánok régóta ismerték, sőt idealizálták Magyarországot, talán éppen azért, mert messze volt. A két országot azonban sokkal több történelmi szál köti össze, mint azt gondolnánk. Vajon hány magyar történelmi személy jut eszünkbe, ha Litvániára gondolunk?

2. A Vilniusi Egyetem alapítása

„Az, kik élünk, és Isten gondviselést bízott ránk, nem csak magonknak, sem csak az mi időbelieknek kellene élnünk, hanem utánunk valóknak is.”

(Báthory István)

A Vilniusi Egyetemet szoros történelmi kapcsolat fűzi Magyarországhoz, mivel 1579. április 1-jén kelt alapítólevelével Báthory István, akkori litván uralkodó emelte egyetemi rangra a vilniusi jezsuita kollégiumot, az *Almae academica et universitas Vilnensis*-t. Az egyetem alapítólevelében szerepel: az egyetem azért jön létre, hogy ott „gyűljenek össze a környező vidék diákjai tudományt és katolikus hitet meríteni”, továbbá azért, hogy a szegényebb diákok is egyetemi végzettséget szerezhessenek. Báthory emlékért a Vilniusi Egyetemen ma több portré, mellszobor, egy dombormű és egy impozáns fehér márvány emléktábla őrzi.

3. A magyar–litván történelmi kapcsolatok

Ebben a részben a teljesség igénye nélkül a legfontosabb tényeket szeretném megemlíteni Rubaževičienė Homoki Mária *Litvánia és Magyarország – történelmi-kulturális kapcsolatok* című kiadványa alapján. Már ebből a rövid ismertetőből is kiderül, hogy milyen gazdag anyag vár még feltárára.

A magyarok első jelentős képviselője a litván történelemben Szent László (1046–1095), akit Vilnius főszékesegyházának egyik védőszentjévé választottak, és a templomban kápolnát szenteltek fel a tiszteletére. Szent Hedvig (1374–1399), Nagy Lajos magyar és lengyel király lánya, majd apja halála után lengyel királynő és litván nagyfejedelem-asszony lett. Férjével, II. Jagelló Ulászlóval közösen végezték el a litvánok keresztény

hitre térítését. Szent Kázmér (1458–1484) litván fejedelem és a magyar királyi trón várományosa Szent Hedvig unokája volt. A Mátyás király elleni sikertelen összeesküvés után lemondott a földi hatalom gyakorlásáról, és életét Istennek szentelte, főképp Vilniusban élt rövid élete végéig. Később Litvánia védőszentjének választották. Báthory István erdélyi fejedelem 1576 és 1586 között lengyel király és litván nagyfejedelem volt, 10 éves uralkodása meghatározó és nagyon pozitívan értékelt korszak volt a litván történetírás tanúsága szerint. Uralkodásának idejét Litvániában a *magyarok aranykorá-*nak is nevezik.

A XX. század elején a litvánok és a magyarok elsősorban a háborúk révén kerültek kapcsolatba. Az I. világháború idején az Oroszország cári hadseregében szolgáló litván katonák kerültek el Magyarországra, illetve hadifogolyként Oroszország távol-keleti régióiba, ahol megismerkedtek a különböző utakon odakerülő magyarokkal, s a kölcsönös szimpátiából házasságok születtek. Egyes családok később Litvániába költöztek.

A II. világháborút követően, a továbbtanulás lehetőségét keresve jutottak el magyar fiatalok Litvánia egyetemeire, főiskoláira a Magyarország határain kívül rekedt és Ukrajnához csatolt kárpátaljai településekről. Egyetemi éveik alatt megtanulták a litván nyelvet. Egy részük családot alapított, beilleszkedett a litván közösségbe. A XX. század 70-es éveiben a Szovjetunió és az ún. „szocialista országok” városai, régiói között „testvérváros” program kezdődött. Így lett testvérvárospéldául Debrecen és Klaipėda, s ez a kapcsolat később kiterjedt Hajdú-Bihar megye és Litvánia egyéb városaira, településeire. Politikai vezetők és különböző szakemberek tapasztalatcseréjére került sor a tudomány, a kultúra, az oktatás, az ipar és a mezőgazdaság (kolhozok, állami gazdaságok) terén. Ennek folyamán több személyes kapcsolat alakult ki.

A XX. század végén, Litvánia függetlenségének helyreállítása és a politikai változások eredményeként előtérbe került az országban élő nemzeti kisebbségek élete, a felmerülő problémáik megoldása – lehetőség adódott a nemzeti kisebbségek társadalmi szervként való megalakulására. Megalakult a Nemzeti Kisebbségek Hivatala, mely védnöksége alá vette az akkor aktívan alakuló nemzeti kisebbségek szervezeteit, és anyagilag támogatta elképzeléseik megvalósítását. Elkezdődött a szervezetek részvétele az ország politikai, kulturális életében.

4. A Litvániai Magyarok Báthory István Kulturális Szövetsége

A Litvániai Nemzeti Kisebbségek Hivatala által nyújtott lehetőséggel élve, a Litvániában élő magyarok 1990 októberében alapították meg a Báthory István Kulturális Szövetséget.

A továbbiakat a Szövetség alapidokumentumaiból foglalom össze. Az 1989-es népszámlálás alapján Litvániában mintegy 120 magyar élt. A Nemzeti Kisebbségek Hivatala a Szövetséget a megalakulása óta támogatta és támogatja. A Szövetség felvette a kapcsolatot a Magyarok Világszövetségével, a Határon Túli Magyarok Hivatalával, az Oktatási Minisztériummal. A szoros együttműködésnek köszönhetően a fiatalok eljuthattak Magyarországra, magyarországi nyári táborokban ismerkedhettek a magyar kultúrával, illetve Budapest egyetemein folytathatták felsőoktatási tanulmányaikat.

A Szövetség 2001-től aktív tagja a Nyugat-Európai Magyarok Országos Szervezetek Szövetségének (NYEOMSZSZ), s az általa, valamint a magyar kormány által nyújtott szellemi és anyagi támogatás is lehetővé tette és teszi a fontos tervek megvalósítását.

A Szövetség működésének célja: a nemzeti öntudat megőrzése, az anyanyelv és a hagyományok ápolása, a magyar kultúra és tudomány népszerűsítése Litvániában. A két ország gazdag történelmi kapcsolataiból adódóan, a Szövetség különleges feladata megőrizni a két nemzetet összekötő, kiemelkedő magyar származású személyek (uralkodók, szentek) emlékét, akik tevékenységükkel gazdagították a litván és a magyar nép kultúráját, példamutató életükkel nevüket örökre bevésték Magyarországra és Litvánia, sőt egész Európa történelmébe.

A Szövetség céljainak elérése érdekében nemzetközi tudományos konferenciákat, szimpóziumokat, kiállításokat egyéb eseményeket szervez, ezeket a tevékenységeket a későbbiekben részletezzük.

5. Magyarnyelv-oktatás a Vilniusi Egyetemen

5.1 A magyaroktatás története a Vilniusi Egyetemen (1979–2015)

A Vilniusi Egyetemen folyó magyaroktatás története szorosan összefonódik a Litvániai Magyarok Báthory István Kulturális Szövetségének tevékenységével. Főként a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjével kitüntetett elnök, Rubaževičienė Homoki Mária áldozatos és kitartó munkájának köszönhetően ma már Magyarországról delegált vendégoktató tanítja a magyar nyelvet a Vilniusi Egyetemen. Az általa rendelkezésre bocsátott anyagok és személyes visszaemlékezései alapján készült el a magyaroktatás és az oktatóhely történetéről szóló rész.

A magyar vendégoktatói hely létrejöttéig hosszú út vezetett. A budapesti ELTE Bölcsészettudományi Karán már 1991-től oktatták a litván nyelvet. Ez főként Bojtár Endre egyetemi tanár, műfordító, irodalomtörténész érdeme, aki megalapozta a baltisztika-kutatást, és megszerkesztette a litván–magyar szótárt (*Lietuvių–vengrų kalbų žodynas*, 2007). Napjainkban a Szláv és Balti Filológiai Intézet Litván lektorátusán tanulhatnak litvánul akár minor szakként is a diákok. A lektorátus szakmai vezetője Laczházi Aranka. A Vilniusi Egyetemet jelenleg együttműködési kapcsolat fűzi a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemhez.

A Vilniusi Egyetem diákjainak érdeklődése a magyar nyelv és kultúra iránt nem újkeletű. Már 1979-ben kezdett itt magyar nyelvet tanulni egy – pszichológus, történész és újságíró szakos hallgatókból álló csoport Povilas Vitkauskas, történész docens kezdeményezésére, aki egyben a litván–magyar baráti társaság vezetője is volt. Ez akkoriban annyira különleges jelenségnek számított, hogy az újságok is hírül adták: „a Vilniusi Egyetemen a diákok magyarul tanulnak”. Egyesek közülük nyári magyar nyelvi kurzusokra is eljutottak, később tovább ápolták a kialakult kapcsolatokat.

1994-től a 2000-es évek elejéig különböző formában oktatták a magyar nyelvet, hosszabb-rövidebb szünetekkel. Bendes Rita munkáját Petruskienė Turai Léda,

majd Vincze Eszter folytatta. Rubaževičienė Homoki Mária *Litvánia és Magyarország – történelmi-kulturális kapcsolatok* című, már fentebb említett kiadványából idézem az alábbi személyes visszaemlékezéseket.

Bendes Rita így ír az itt töltött időszakról:

„Az 1991-es vilniusi látogatás olyan mély benyomást tett rám, hogy elhatároztam, megtanulom a nyelvet... Mikor másodízben tanulhattam az Alma Mater Vilnensis-en, felmerült annak a lehetősége, hogy magyar szakos lévén, elkezdjem a magyar nyelv tanítását az egyetemen. A magyar nyelv oktatása a Szláv Filológia Tanszékén kapott helyet. Az összetoborzott kis csoport 14 fővel indult. A diákok többsége a bölcsészkarról került ki. Időközben érelődött a Vilniusi Egyetem és az Eötvös Loránd Tudományegyetem közötti együttműködési szerződés gondolata, mely tudományos publikációk cseréjén túl 2-2 diák tandíjmentes részvételét volt hivatott biztosítani a vilniusi és budapesti nyári egyetemen.”

Petrauskienė Turai Léda így emlékszik vissza:

„A Vilniusi Egyetemen 1997–2000 között a magyar nyelv oktatása fakultatív módon folyt. A diákok tehát szabadon választható tárgyként tanulták a magyart. Erős motivációval rendelkeztek, és nagy szimpátiát éreztek a magyar nyelv és kultúra iránt, kitartóan látogatták az órákat, amelyek többnyire késő délután kezdődtek. A magyar lektort a Szláv nyelvek tanszéke fogadta kegyeibe. Ez abban állt, hogy fizikailag helyet biztosítottak a tanszék polcain a magyar könyvek számára, és az 1998–1999-es tanévben a negyedéves cseh főszakos hallgatók a magyar nyelvet és kultúrát immár nem hobbiként, hanem mellékszakként és vizsgatárgyként tanulhatták. Egy évük volt rá, hogy keményen, heti 5 alkalommal gazdagíthassák tudásukat magyar nyelvtanból, történelemből és irodalomból. Az utóbbi kettőnek az oktatása többnyire litvánul folyt, de a diákok nyelvtudási szintjének megfelelően olykor-olykor magyarul is olvastunk történelmi és irodalmi szövegeket. Ez után az izgalmas év után a magyar nyelv oktatása hanyatlásnak indult az egyetemen végbemenő szervezeti és szerkezeti változásoknak a következtében.”

A magyar nyelv oktatására 2010-es évek első felében kerülhetett újra sor a Vilniusi Egyetem Filológiai Karán. A nagy érdeklődéssel fogadott magyarórákat lelkes önkéntesek, Csikós Gábor, majd Ruskó Eszter, a Vilniusi Egyetem Filológia Karának diákjai tartották.

5.2. A magyarnyelv-oktatás jelene a Vilniusi Egyetemen (2015-től napjainkig)

A 2015/16-os tanévben új korszak kezdődött a magyarnyelv-oktatás történetében, mivel a hosszú előkészítő munka eredményeként létrejött a vendégoktatói hely a Vilniusi Egyetem és a Balassi Intézet közötti megállapodás alapján. A nyelvszakosok képzése főként a Vilniusi Egyetem Filológia Karán zajlik, így a magyar is ott kaphatott helyet. A pozíció a Dékáni Hivatal közvetlen irányítása alá került. Elsőként Hegedűs Máté töltött el itt két tanévet. A diákok az Élethosszig Tartó Oktatási Program keretében kezdtek magyarul tanulni.

Én a 2017/18-as tanévtől töltöm be a vendégoktatói helyet. A Dékáni Hivatallal való folyamatos egyeztetés révén sikerült elérni, hogy az egyetem diákjai és az Erasmus-hallgatók már kredites rendszerben is részesülhessenek az oktatásban. Az Élethosszig Tartó Tanulási Program keretében tanuló hallgatók bizonyítványt kapnak a szemeszter végén.

A 2019/20-as tanév kezdetétől a nyelvszakos hallgatók kötelezően választható nyelvként is felvehetik a magyart. Egy további fontos változás abban a tanévben, hogy a magyar lektori pozíció a Balti Intézet Skandináv Tanulmányok Központjához került. Mivel itt folyik a finn szakos hallgatók oktatása is (egyelőre nem önálló, hanem a svédvel közös szakként), logikus lépés volt idehelyezni a magyar nyelvoktatást is. Ebben a tanévben már helyet kapott a finnugor nyelveket bemutató kurzuskínálatban két magyar témájú előadás is – a magyar nyelvről és a magyar kultúráról –, ezt fontos előrelépésnek könyvelhetjük el. A magyar nyelv tanítása általában három-négy nyelvi szinten folyik a diákok körében, de ebben a szemeszterben a nyelvész kollégák számára is szervezhettem egy kurzust. A hallgatók között a felnőttoktatásban résztvevők mellett jelen vannak az egyetemi hallgatók is. Részben kötelezően választható tantárgyként, részben az Erasmus-képzés egyik nyelvként tanulnak magyar nyelvet, mindkettőt kredites formában. A tervek szerint a magyar hamarosan mint második idegen nyelvként felvehető tantárgy is szerepelni fog az oktatás kínálatában (ez körülbelül a magyar minor szaknak megfelelő képzésstruktúrát fedi le), amely akár a kari fordító–tolmács szak egyik nyelve is lehet. A Filológia Karon kívül a Történelmi Kar hallgatói, kutatói számára is népszerűsíteni kívánjuk a magyar nyelv-oktatást. A fentebb részletezett történelmi kapcsolatok kutatásában ugyanis segítséget jelenthet a magyar nyelv ismerete is. Örömmel mondhatom, hogy a nyelv iránt érdeklődő hallgatók szívesen részt vesznek a magyar kultúrával és nyelvvel kapcsolatos rendezvényeken is. A magyarországi nyári egyetemek iránt is egyre több diák érdeklődik, kiemelt motivációt nyújtva a magyartanulás folytatásához. A kurzusok meghirdetésében a szokásos egyetemi fórumokon kívül is kaptam segítséget. A marketing- és PR-felelős kolléga felkérésére már két hosszabb interjúban népszerűsíthettem a magyar nyelvet és kultúrát, továbbá a tanfolyami lehetőségeket az egyetem online hírei között.

4.3. A magyaroktatás helyszíne

1997-ben Göncz Árpád köztársasági elnökként látogatott Vilniusba. Ekkor jelent meg az R. Homoki Mária által összeállított *Magyar–litván / Litván–magyar küsszótár*, amelyet a diákok azóta is haszonnal forgathatnak. A köztársasági elnök látogatása idején sikeresen közbenjárt Benediktas Juodkánál, a Vilnusi Egyetem akkori rektoránál, hogy az egyetem biztosítson egy helyiséget az itt élő *maroknyi magyarnak* rendszeres összejöveteleik megszervezésére, valamint Báthory István emlékének ápolására. Így 2001. október 24-én ünnepélyesen felavathatták a Filológia Kar *Domus Philologiae* épületben – az egyetem által adott helyen – a Báthory-tantermet és a Magyar Stúdiók Központját. A két helyiséget előzőleg a Magyar Köztársaság kormányának anyagi támogatásával újíttak fel. Itt kapott helyet a Báthory-emlékanyag állandó kiállítása, valamint a Szövetség könyvtára.

A magyar nyelvű könyvek gyűjtését Bendes Rita kezdte el, a bővítés azóta tart. A könyvtár értékes könyvküldeményeket kapott többek között az Oktatási Minisztériumtól, majd a Külgazdasági és Külügyminisztériumtól. A gyűjteményt gazdagítják a Báthory-tanterembe látogató Áder János, jelenlegi köztársasági elnök (az 1998-as látogatása idején az Országgyűlés elnöke) és Sólyom László köztársasági elnök (2006) ajándékai.

6. A magyar–litván kapcsolatok és a magyar kultúra bemutatása Litvániában: múlt és jelen

A kulturális események szervezése egyik fontos tevékenységünk vendégoktatóként. Az itteni helyzet sajátossága, hogy mára már nagyon kevesen vannak itt élő és főként tartósan letelepedő magyarok. A kultúraközvetítő tevékenységnek azonban már 30 éves múltja van Litvániában. A Litvániai Magyar Kulturális Szövetség tevékenységének számos rendkívül értékes és hiánypótló tudományos és kulturális eseményt, kiadványt köszönhetünk. A teljesség igénye nélkül sorolom fel a legkiemelkedőbbeket:

1994 – nemzetközi tudományos konferencia *Báthory István* születése 460-ik és a Vilniusi egyetem 415-ik évfordulója tiszteletére. A Báthory István-emléktábla avatása az egyetem Nagyudvarában;

1997 – *Magyar–litván / Litván–magyar kasszótár* (137 o., 4000 címszó);

2001 – A Báthory-tanterem és a Magyar Stúdiumok Központjának ünnepélyes átadása;

2007 – kiadvány: *Litvánia és Magyarország történelmi-kulturális kapcsolata. XI–XV. század: Szent László, Szent Hedvig és Szent Kázmér emléke*;

2008 – *Litvánia és Magyarország kapcsolata. XVI. század: Báthory István és Bekes Gáspár történelmi szerepe*, nemzetközi konferencia;

2009 – *Litvánia és Magyarország kapcsolata, XX–XXI. század* – nemzetközi szimpózium a két ország kapcsolatainak jelenkori alakulásáról;

2010 – *Szent Hedvig és Litvánia: Hedvig királynő élete és történelmi szerepe*. Nemzetközi tudományos konferencia (Iparművészeti Múzeum nagyterme);

2011 – kiadvány: *Szent Hedvig és Litvánia*. (A5, 125 o., litván nyelven);

2012 – *Bakfark Bálint – Zsigmond Ágost udvari lantosa*. Nemzetközi tudományos konferencia és Bakfark zenei műveinek előadása (Nagyfejedelmi palota diszterme);

2012 – kiadvány: *Bakfark Bálint – Zsigmond Ágost udvari lantosa* (A5, 39 o., külön magyar és litván nyelven);

2015 – kiadvány: *Litvánia és Magyarország – történelmi-kulturális kapcsolatok* (A5, 67 o., külön magyar és litván nyelven).

2017-től én magam is részt veszek a Szövetség munkájában. Így az utóbbi két projektbe már én is be tudtam kapcsolódni:

2017 – *Magyarok Litvániában* – rövidfilm (35 perc, litván nyelven, magyar felirattal) Litvánia híres magyarjairól és a szövetség tevékenységéről (2017);

2019 – *Híres magyarok Vilniusban a XVII sz. végéig*. Történelmi útvonal (2019) – prospektus Vilnius magyar emlékeiről (A4, külön magyar és litván nyelven).

A Szövetség munkáját azzal is támogatom, hogy rendszeresen litvániai magyar találkozókat szervezek. Az a fő cél, hogy az itt élő magyarok – egymás megismerését követően – közösen alakítsanak ki számukra kedvező tevékenységformákat. A találkozón résztvevők általában magyar–litván párok, vegyes családok, hosszabb–rövidebb ideig itt dolgozó vagy tanuló magyarok.

A „Vendégoktatók a Magyar Kultúráért” pályázat keretében az alábbi programok valósultak meg: 2018-ban „Egy csipetnyi Magyarország” címmel fotókiállítás nyílt a Vilniusi Egyetemen, amelynek értékes anyagához a tallinni Balassi Intézet közvetítésével jutottunk. 2019 áprilisában egy magyar hárfaművész, Felletár Melinda hangversenyén vehettek részt a régi zene iránt érdeklődők, Báthory István emlékére a Vilniusi Egyetem megalakulásának 440 éves évfordulója alkalmából. Decemberben pedig Vilnius főszékesegyházában Király Csaba orgonakonzertje valósult meg Szent László, magyar királynak, a templom egyik védőszentjének tiszteletére. Ugyanebben az évben szintén a VMK keretében jöhetett létre Raimonda Ragauskienė és Aivas Ragauskas magyar–litván történelmi kapcsolatokat bemutató online oktatási anyagának magyarra történő fordítása. Tölgyesi Beatrixet kértük fel a feladatra, aki mind litván fordítói gyakorlatának, mind történelmi-politológiai tanulmányainak köszönhetően kiváló munkát végzett. A pályázat eredményeképpen az anyag mindkét nyelven megjelenhetett az ELTE és a Vilniusi Egyetem honlapján. A további tervek között szerepel a nyomtatott formában történő megjelentetésük is.

Az itteni kulturális szervezési tevékenységeket összegezve azt mondhatom el, hogy akár a magyaroknak, akár az irántunk érdeklődő litvánoknak szervezünk programot, akkor számíthatunk igazi sikerre, ha az a kulturális szövetség, a nagykövetség és a vendégoktató szoros együttműködése révén valósul meg.

Irodalom

- Rubaževičienė Homoki Mária (szerk.) 1997. *Magyar–litván / Litván–magyar kisszótár. Trumpas vengrų-lietuvių / Lietuvių–vengrų kalbų žodynas*. Enciklopedija, Vilnius.
- Bojtár Endre 2007. *Litván–magyar szótár. Lietuvių–vengrų kalbų žodynas*. Lietuvių kalbos institutas, Vilnius.
- Rubaževičienė Homoki Mária (szerk.) 2012. *Vengrai Lietuvoje*. Vilnius.
- Sabaliauskas, Algirdas 2012. *Mi, baltiai*. Lietuvių kalbos institutas, Vilnius.
- Rubaževičienė Homoki Mária (szerk.) 2015. *Litvánia és Magyarország – történelmi-kulturális kapcsolatok*. Vilnius.